

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 25 lutego 2021 r.

Pozycja 47

POSTANOWIENIE z dnia 19 sierpnia 2020 r. Sygn. akt Ts 153/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Krystyna Pawłowicz,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej Sp. z o.o. w sprawie zgodności:

- 1) art. 118 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) z art. 32 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1; art. 31 ust. 3 zdanie ostatnie; art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1; art. 45 ust. 1; art. 45 ust. 1 w związku z art. 2; art. 45 ust. 1 w związku z art. 190 ust. 5; art. 77 ust. 1 i 2; art. 77 ust. 1 i 2 w związku z art. 2 oraz art. 77 ust. 1 i 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 117³ ustawy powołanej w punkcie pierwszym z art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2; art. 10 ust. 2, art. 2 Konstytucji;
- 3) art. 244 § 1 ustawy powołanej w punkcie pierwszym oraz art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1265, ze zm.) z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji;
- 4) art. 29 ustawy powołanej w punkcie pierwszym w zakresie, w jakim stanowi, że „wyłącznym do rozpoznania powództwa jest [s]ąd, z którego działaniem wiąże się powództwo” z art. 45 ust. 1 Konstytucji;
- 5) art. 2 § 1a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 52, ze zm.) z art. 10 ust. 2; art. 10 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1; art. 45 ust. 1; art. 45 ust. 1 w związku z art. 2; art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji;

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 9 października 2018 r. (data nadania) Sp. z o.o. (dalej: skarżąca), wystąpiła z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

Pozwem z 6 maja 2015 r., skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Okręgowego w K., skarżąca wystąpiła o odszkodowanie za bezpodstawne i niezgodne z prawem działania organów sądowych, polegające na wydaniu orzeczenia niezgodnego z prawem w sprawie o sygnaturze akt [...]. Sprawa została wpisana do repertorium pod sygnaturą [...]. Wyrokiem z 14 listopada 2016 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w K. II Wydział Cywilny (dalej: Sąd Okręgowy) oddalił powództwo, natomiast apelacja została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 4 lipca 2017 r. (sygn. akt [...]). Rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego zostało doręczone skarżącej 28 sierpnia 2017 r.

9 listopada 2017 r. (co Trybunał ustalił z urzędu) skarżąca wystąpiła do Sądu Rejonowego w T. IX Wydział Cywilny (dalej: Sąd Rejonowy) z wnioskiem o ustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi konstytucyjnej. Zarządzeniem (doręczonym prokurentowi skarżącej 16 kwietnia 2018 r.) wezwano prokurenta skarżącej do przedłożenia – w terminie tygodnia pod rygorem oddalenia wniosku – odpisu orzeczenia, w związku z którym miała być złożona skarga. Zarządzenie nie zostało wykonane, dlatego postanowieniem z 11 czerwca 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy oddalił wniosek skarżącej. W uzasadnieniu wskazał, że choć sytuacja majątkowa skarżącej uzasadniała uwzględnienie jej żądania, to jednak potrzebę ustanowienia pełnomocnika należy oceniać także przez pryzmat tego, czy jego udział w sprawie jest potrzebny. Skoro jednak, mimo wezwania, skarżąca nie przedłożyła orzeczenia, z wydaniem którego zamierzała wystąpić ze skargą konstytucyjną, to tym samym uniemożliwiła ocenę tego, czy rozstrzygnięcie to w ogóle zostało wydane, a w związku z tym, czy istnieje potrzeba ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Na postanowienie to skarżąca wniosła zażalenie, w którym domagała się jego uchylecia i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, zarzucając nieważność postępowania z uwagi na rozpoznanie wniosku przez asesora sądowego. Postanowieniem z 31 lipca 2018 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy oddalił zażalenie. Rozstrzygnięcie to zostało doręczone skarżącej 4 września 2018 r.

Zarządzeniem z 18 listopada 2019 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącej 2 grudnia 2019 r.) sędzia Trybunału Konstytucyjnego wezwał skarżącą do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez wskazanie ostatecznego orzeczenia w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz udokumentowanie dat: doręczenia skarżącej ostatecznego orzeczenia; wystąpienia przez skarżącą do Sądu Rejonowego z wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi konstytucyjnej w związku z wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 4 lipca 2017 r. (sygn. akt [...]) oraz doręczenia skarżącej postanowienia Sądu Okręgowego z 31 lipca 2018 r. (sygn. akt [...]). Skarżąca została także zobowiązana do poinformowania, czy od orzeczenia, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji, wniosła nadzwyczajny środek zaskarżenia, do uzasadnienia zarzutu niezgodności art. 244 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.) oraz art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 1265, ze zm.; dalej: ustawa o prokuraturii) z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji, a także do doręczenia kompletu orzeczeń stanowiących załączniki do skargi w postaci kopii poświadczonych za zgodność z oryginałem.

W piśmie procesowym z 9 grudnia 2019 r. (data nadania) skarżąca odniosła się do zarządzenia.

Skarżąca twierdzi, że zakwestionowany w skardze art. 118 § 5 k.p.c. różnicuje sytuację osób występujących ze skargą konstytucyjną do Trybunału Konstytucyjnego oraz skargą kasacyjną do Sądu Najwyższego. Kryterium różnicującym jest ich status materialny. Jak argumentuje, osoba posiadająca odpowiednie środki może ustanowić pełnomocnika i wystąpić z jednym z tych środków prawnych, natomiast osoba, której nie stać na opłacenie adwokata lub radcy prawnego zostaje „skontrolowana” przez podmiot nieposiadający statusu właściwego, niezawisłego i bezstronnego sądu. Przepis ten umożliwia więc „wstępne rozpoznanie”

poglądów mandanta, a także „wydawanie orzeczeń” przez osobę do tego nieuprawnioną. Prawo do rozpoznania sprawy przez właściwy sąd – jak twierdzi skarżąca – narusza także praktyka stosowania art. 117³ k.p.c., która polega na zastępowaniu orzeczenia sądu (o ustanowieniu i wyznaczeniu pełnomocnika) czynnością techniczną Okręgowej Rady Adwokackiej lub Okręgowej Izby Radców Prawnych. Zakwestionowany w skardze art. 244 § 1 k.p.c. w związku z art. 33 § 2 ustawy o prokuraturii narusza natomiast zasadę państwa prawnego i prawo do rzetelnej procedury sądowej, ponieważ „automatycznie” uznaje za wiarygodny każdy dokument urzędowy. Zaskarżony art. 29 k.p.c., według skarżącej, narusza prawo do rzetelnego rozpoznania sprawy, ponieważ umożliwił wydanie orzeczenia przez sąd, „który winien był zostać wyłączony od orzekania zgodnie z zasadą *nemo iudex causa sua*”. Jak podkreśliła skarżąca, każdy sędzia sądu „przeciwko któremu wytoczono powództwo nie wydaje wyroków we własnym imieniu, ani też w imieniu wydziału lub referatu, w którym orzeka, lecz jako instytucja – Sąd Okręgowy, który jest samodzielną odrębną jednostką organizacyjną Skarbu Państwa”. Z kolei art. 2 § 1a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 52, ze zm.) narusza wskazane w *petitum* skargi postanowienia Konstytucji, ponieważ umożliwia sprawowanie wymiaru sprawiedliwości przez osoby, które nie posiadają statusu sędziego, tj. osoby, które nie zostały nominowane do pełnienia tego urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji „Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji”.

Konsekwencją określonych w art. 79 ust. 1 Konstytucji wymogów jest art. 53 ust. 1 pkt 1, 2 i 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p. TK). Stanowi on, że skarga zawiera: określenie kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją (pkt 1); wskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego, i w jaki sposób – jego zdaniem – zostały naruszone (pkt 2), a także uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów i dowodów na jego poparcie (pkt 3).

2. Skarżąca poddała kontroli Trybunału: art. 29, art. 117³, art. 118 § 5 i art. 244 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.), art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 1265, ze zm.; dalej: ustawa o prokuraturii), a także art. 2 § 1a ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 52, ze zm.; dalej: p.u.s.p.).

2.1. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 18 listopada 2019 r. skarżąca została wezwana m.in. do wskazania orzeczenia, w którym sąd lub organ administracji publicznej, na podstawie powyższych przepisów, orzekł ostatecznie o jej wolnościach lub prawach, których naruszenie podniosła w skardze. W odpowiedzi skarżąca podała, że „ostatecznym orzeczeniem w sprawie, stanowiącym podstawę faktyczną skargi” jest wyrok Sądu

Apelacyjnego z 4 lipca 2017 r. (sygn. akt [...], w piśmie błędnie określony jako wyrok z 4 lipca 2018 r.), zaś „w części zarzutów” postanowienie Sądu Okręgowego z 31 lipca 2018 r. (sygn. akt [...]). Skarżąca nie wyjaśniła, co należy rozumieć przez „podstawę faktyczną skargi”, nie określiła także, który z zakwestionowanych w skardze przepisów był podstawą prawną wyroku z 4 lipca 2017 r., a który postanowienia z 31 lipca 2018 r. Nie wyjaśniła również, w którym z orzeczeń doszło do naruszenia jej wolności i praw wskazanych w skardze. Skarżąca nie uprawdopodobniła więc, że w sprawie, w związku z którą wniosła skargę do Trybunału, w wyniku wydania orzeczenia, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji doszło do naruszenia jej wolności lub praw.

Analizowana skarga nie spełnia więc warunków, o których mowa w art. 53 ust. 1 pkt 1, 2 i 3 u.o.t.p. TK.

2.2. Trybunał stwierdza także, że skarżąca nie usunęła jednego z braków formalnych skargi, albowiem nie udokumentowała daty wystąpienia przez nią do Sądu Rejonowego w T. z wnioskiem, o którym mowa w art. 44 ust. 2 u.o.t.p. TK.

Wskazane okoliczności są – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 1 i 2 u.o.t.p. TK – podstawami odmowy nadania analizowanej skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

3. Niezależnie od powyższego Trybunał Konstytucyjny zauważa, co następuje.

3.1. Dołączone do skargi orzeczenia rozstrzygają o odszkodowaniu od Skarbu Państwa za wydanie orzeczenia niezgodnego z prawem, a także o odmowie ustanowienia pełnomocnika do sporządzenia skargi konstytucyjnej z powodu nieusunięcia przez skarżącą braków formalnych wniosku. Żadne z nich nie zostało więc wydane na podstawie zakwestionowanych w skardze art. 117³ i art. 118 § 5 k.p.c., gdyż przepisy te regulują zupełnie inne kwestie. Pierwszy określa sposób wyznaczenia – ustanowionego przez sąd – adwokata lub radcy prawnego przez organ samorządu zawodowego. Drugi natomiast stanowi o możliwości odmowy sporządzenia przez wyznaczonego pełnomocnika skarg (kasacyjnej, konstytucyjnej oraz o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia), w sytuacji niestwierdzenia przez niego podstaw do ich wniesienia.

3.2. Skoro powyższe przepisy nie były podstawą żadnego z orzeczeń wydanych w sprawie, w związku z którą została wniesiona skarga, to analizowana skarga w zakresie, w jaki skarżąca podnosi ich niekonstytucyjność, nie spełnia podstawowego wymogu wynikającego z art. 79 ust. 1 Konstytucji, a doprecyzowanego w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK.

3.3. Zakwestionowane w skardze art. 29, art. 244 k.p.c. i art. 33 ust. 2 ustawy o prokuraturii kształtowały sytuację prawną skarżącej w postępowaniu zakończonym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 4 lipca 2017 r. Skardze należy odmówić nadania dalszego biegu, ponieważ została ona wniesiona z naruszeniem terminu określonego w art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK.

3.4. W myśl tego przepisu skarga może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu 3 miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Orzeczenie Sądu Apelacyjnego zostało doręczone skarżącej 28 sierpnia 2017 r., natomiast skarga została wniesiona do Trybunału 9 października 2018 r.

3.5. Zgodnie z art. 44 ust. 2 u.o.t.p. TK w razie niemożności poniesienia kosztów pomocy prawnej, skarżący może złożyć do sądu rejonowego swego miejsca zamieszkania wniosk o ustanowienie dla siebie adwokata lub radcy prawnego z urzędu w celu sporządzenia

skargi konstytucyjnej. Złożenie wniosku wstrzymuje bieg terminu wniesienia skargi konstytucyjnej (art. 44 ust. 3 zdanie pierwsze u.o.t.p. TK). Wznowienie następuje natomiast m.in. pierwszego dnia po dniu doręczenia skarżącemu postanowienia oddalającego zażalenie na postanowienie o oddaleniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego (art. 44 ust. 3 pkt 3 u.o.t.p. TK).

3.6. Skarżąca twierdzi, że z wnioskiem, o którym mowa w art. 44 ust. 2 u.o.t.p. TK, wystąpiła do właściwego sądu dwukrotnie (31 sierpnia i 31 października 2017 r.).

3.7. Jak ustalił Trybunał działając *ex officio*, wniosek skarżącej, który zainicjował postępowanie zakończone postanowieniem Sądu Okręgowego z 31 lipca 2018 r., został złożony w Sądzie Rejonowym w T. 9 listopada 2017 r. i dotyczył ustanowienia pełnomocnika do sporządzenia skargi konstytucyjnej w związku z wyrokiem Sądu Apelacyjnego w K. z 13 czerwca 2017 r. (sygn. akt [...]), a nie 4 lipca 2017 r. (sygn. akt [...]).

3.8. Mając powyższe na względzie Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że termin wniesienia skargi, w związku z wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 4 lipca 2017 r., upłynął 28 listopada 2017 r.

3.9. Odnośnie natomiast do zakwestionowanego w skardze art. 2 § 1a p.u.s.p., który kształtował sytuację skarżącej w postępowaniu zainicjowanym wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, należy zwrócić uwagę na wyrok Trybunału z 20 listopada 2019 r. (sygn. SK 6/18, OTK ZU A/2019, poz. 62). W orzeczeniu tym Trybunał uznał, że orzekanie w sprawie przyznania pełnomocnika z urzędu w postępowaniu przed Trybunałem przez referendarzy oraz kontrola tych postanowień przez sąd rejonowy działający jako sąd drugiej instancji nie narusza postanowień Konstytucji.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącej przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.